

KERTINĖ PARAŠTĖ

Kultūros ir propagandos gastrolės po Europą

Žinios apie planuojamą Vilniaus ir Madison, Wisc. „susigiminiavimą“ sovietiniams pagrindais priminė praėjusius metus, kai Prancūzija, Belgija, Liuksemburga ir kitas Europos šalis užtvindė kultūrinės ir nekulturnės delegacijos iš Lietuvos. Valstybinis ansamblis „Lietuva“, Valstybinės filharmonijos simfoninis orkestras, ansamblis „Rasa“, vargonininkas Digrys, dailininkas Dalinkevičius ir daugelis kitų – kiek melodijų, kiek spalvų! Kaip nesidžiaugtų tokių lietuvių kūrybinio geniaus išsiliejimu!

Džiaugsmas būtų dar grynnesnis, jei, įsikibę į šokėjų, dainininkų ir instrumentalistų skvernus, į Europą taip pat nebūtų sugužėję visi kitokie, nekviesti ir neprasyti, delegatai – partiniai pareigūnai ir propagandistai. Margame meninių renginių fone jų pasisakymai išsiskyrė savo įkyria monotoniškumu: „Taika ir draugystė! Taikinga Sovietų Sąjungos politika! Baisūs žvaigždžių karai! Laisva ir laiminga lietuvių tauta!“ Tų pasisakymų lygi gerai pailiustuoja kritiko Vito Areškio tvirtinimas, jog į Vieną savo nelaisvą tautų teisių ginti suvažiavę pabaltiečiai nori sukelti pasaulinį karą, kuriam įvykus būsiąs sugriautas Vilniaus universitetas, Šv. Onos bažnyčia ir kiti lietuvių kultūros paminklai (Tiesa, 1986.XII.12). Lietuvių aparčių akimis, meniniai ansambliai yra propagandinės armijos smogiamieji daliniai – LTSR kultūros ministro Jono Bielinio žodžiais, valstybinio simfoninio orkestro koncertai „sudavė triuškinanti smūgi antitarybinei propagandai“.

Literatūroje ir mene (1986. XII.13) beskaitant Antano Drilingos ispūdžius iš Paryžiaus, sušmėžuoja keista pašaliečio figura – Kapsuko bažnyčios klebonas Leonas Liašinskas. Kaip jis atsirado Prancūzijos sostinėje ir ką jis daro tarp tų karingų biurokratų? Pasirodo, kad jo graudi užduotis – atskleisti „tikrą tiesą“, t.y. pakartoti įgaliotinio Anilionio liniją, jog Lietuvos Katalikų Bažnyčia ir tikintieji turi visas teises ir yra patenkinti „tarybine“ santvarka.

Kokie tu stachanoviškių pastangų vaisiai? Lietuvos oficialio-

je spaudoje pasirodė straipsniai apie gastroles po Europą pilni iprastinių pasigyrimų, bet tarp jų prasikiša ir atviresni žodžiai. Anot Drilingos, prancūzų dvasiškios „požiūris į bažnyčią ir tikintuosius Tarybų Sąjungoje, aišku ir Lietuvoje, mažiau mažiausiai naivus, o dažniausiai iškreiptas ir neteisingas“. Tiesiai ka.bant, prancūzų dvasiškija daugiau pasitiki lietuvių savilais ir savarankiškais kunigais, negu Maskvos melų virtuve.

Panaši nesėkmė partinius pasaulio švietėjus ištiko ir Normandijoje, kur lietuvis kolchozo pirmininkas veltui mėgino išaiškinti vietiniams ūkininkams sovietinę žemės ūkio sistemą. Normandai taip ir nesuprato, kaip ir kodėl tie kolūkiai kolūkinėjasi? (Beje, to nesupranta beveik visos pasaulis.)

Ar keliaujantiems propagandistams pavyko įtikinti europiečius, kad Lietuva „laisva šalis“? Spaudos atsiliepimai rodo, kad lietuvių menu ir menininkais žavėjosi belgai, prancūzai ir kiti dėl to automatiškai nesusižavėjo „tarybine“ santvarka. Pavyzdžiui, praėjusią vasarą Liuksemburge tiktai komunistų laikraštis pareiškė, jog kartojasi Maskvos dainele, jog nepriklausomą Lietuvą valdė fašistai, nacių sąjungininkai ir jog tarptautinė teisė pritaria Lietuvos įjungimui į Sovietų Sąjungą. Liuksemburgu vyskupijos laikraštis palygino dabartinę Lietuvą su nacių okupuotu Liuksemburgu. Vienas skaitytojas rašė laikraščiui: „Mes liuksemburgiečiai iš patirties daug žinom apie diktatūrą ir tironiją. Paklauskite pačios lietuvių tautos, ar ji savanoriškai nusileidė Kremliaus botagai?“

„Ar Hitleris irgi mus teisėtai užpuolė ir įjungė į Trečiąjį Reichą?“ – klausia kitas skaitytojas. „Ar Sovietų Sąjungos valdovai prisipažįsta, kad jie tesia carų imperijos nusikaltimus?“

Europos šalių vyriausybės taip pat nesunkiai išžiūrėjo, kas slepiasi po partinių propagandistų „taikos ir draugystės“ šūkius. LTSR Kultūrinių ryšių draugijos pirmininkas Ramojus Petrauskas skundžiasi, kad „Italijos vyriausybiniams siuoksniams stengėsi apriboti mūsų oficialiosios delegacijos veiklą, bandyta trukdyti mums per Austrijos

„O gyvenimo procesija vis eina ir eina“

BERNARDAS
BRAZDŽIONIS

Savo padėkos vietoje norėčiau tarti žodį* apie gyvenimo kelionę ir menininko misiją toje kelionėje.

Taip rašė Mikalojus Konstantinas Čiurlionis, vaizduodamas meno kūrėjo misiją žmogaus gyvenime:

Išėjau į priekį mūsų procesijai, o žinau, kad ir kiti paskui mane eis, bet kad tik ne šuntakiais.

Klaidžiojame po tamsius miškus, perėjome šlėnius ir sutartus laukus, o procesija buvo ilga kaip amžinybė.

Kai išvedėme procesiją ant tylios upės kranto, tik tuomet jos galas pasirodė iš tamsaus šilo.

– Upė! – šaukėme. Tie, kurie arčiau buvo, kartojo: Upė! Upė!

O tie, kurie lauke buvo, šaukė: Laukas! Laukas!

Gale einantieji kalbėjo: Miške esame ir stebina, kad priekyje einantieji šaukia: Laukas, laukas, upė, upė!

– Mes mišką matome, kalbėjo, ir nežinojo, kad jie yra gale procesijos.

Menininko ir kūrėjo kelią jis vaizdavo kaip eimą priekyje procesijos. Bet ar nevaizduoja ši alegorija ir mūsų visų gyvenimo? Einame per pasaulį didžiulėje procesijoje ir šaukiame tai, ką regime prieš save.

1905 metais šaukėme: Laisvės! Laisvės!

Tie, kurie šimtmečiais buvo laisvi, gyveno savo džiaugsmais ir savo rūpesčiais, ir niekas negirdėjo mūsų šauksmo.

* JAV Lietuvių Bendruomenės literatūros premijos 1986 metų laureato, poeto Bernardo Brazdžionio žodis, tartas per Premijų šventę 1987 m. balandžio 4 d. Chicagoje.

vykusias dienas“. Taip pat, graudena Petrauskas, „panašūs dalykai privertė mus atsakyti kelionių į Australiją, Naująją Zelandiją, Šveicariją“. Tragikomiškas skundas! Ar reikia stebėtis, kad Europa geidžia lietuvių meno ir kultūros, bet kratosi Kremliaus valdininkų, teisinančių savo tėvynės okupaciją?

O kaip su lietuvių dainininkais, instrumentalistais ir šokėjais? Jų padėtis labai sudėtinga. Jie, be abejoj, sutinka su ministro Bieli-

Poetas Bernardas Brazdžionis kalba per JAV Lietuvių Bendruomenės Kultūros tarybos Premijų šventę Chicagoje, Jaunimo centre, 1987 m. balandžio mėn. 4 d. Bernardui Brazdžionii buvo įteikta 1986 metų JAV Lietuvių Bendruomenės literatūros premija, pabrėžiant visą jo kūrybinį indelį lietuvių poezijos raidon. Vertinimo komisijai buvo atsiųstas poeto naujo eilėraščių rinkinio „Po aukštaisiais skliautais“ rankraštis.

Nuotrauka Jono Tamulaičio

1918 metais šaukėme: Nepriklausomybės! Nepriklausomybės!

O tie, kurie buvo stipresni ir išžūlė, stebėjosi mūsų nerimtais šūkavimais, įtikinėjo kitus galinguosius: Ko jie nori, neišmanėliai, ar negera jiems buvo mūsų globoje ištisus šimtmečius?

1940 metais šaukėme: okupantas, okupantas!...

Gi tie, kurie mus okupavo, skelbė, kad jie neša išlaisvinimą, ir galingieji stebėjosi, kodėl

mes nenorime būti išlaisvinti. 1944 metais raudojome, išėdami iš tėvynės: Tremtis... Tremtis... O tie, kurie niekad tremties nebuvo patyrę (arba per šimtmečius užmirę), stebėjosi: mes jiems duodame naują tėvynę ir namus, o jie verkia: benamiai... benamiai... Ir toje benamių procesijoje eidami, vėl dairėmės į šonus, stiebėmės į priekį, ar nesame pasaulyje vieni, ar nėra pakelėje tų, kas būtų mūsų ramstis ir paguoda? Gyvendami (argi tai galima vadinti gyvenimu?) fašizmo griuvėsių valstybėje, džiaugėmės sutikę iš laisvių krašto – iš Amerikos – Jungtinių Amerikos Valstybių kareivį, kuris nepakeitė savo tėvo pavardės ir vadinosi Charlis Machulis, džiaugėmės sutikę lietuvi, kuris kartu su laisvojo pasaulio kariais neša mums ir Europai ateities gyvenimo viltį.

liet.

Bėgdami, iš valstybės į valstybę, atsiminėm, kad Prancūzijoje buvo Oskaras Milašius ir kad ten garbė pasisakyti, kad esi lietuvis, didžiojo poeto tautos tėvynainis.

Siekė mūsų žvilgsnis Pietų Amerika, kur anksčiau iš mūsų procesijos į priekį išėjęs lietuvių vardą garsino dailininkas Jonas Rimša.

Kažin kokioje Pietų Afrikos tolybėje jam atsiliepe dailininkas Pranas Domšaitis.

Drąsūs buvom Bostonan atklyde, nes čia gyveno Jack Sharkey-Žukauskas, stipria kumščio jėga nurungęs savo varžovus.

Metropolitan operoje New Yorke skambėjo Anna Kaskas balsas, ir linksma mums buvo, kad esam poetų, dailininkų, dainininkų tauta...

Šiandieną procesija, po 40 išėjusių metų, dar gausnė, dar turtingesnė varda is kūrybiniais laimėjimais.

Be čia šiais metais išrinktųjų – dailės, vitražo meistro Albino Elksaus, muzikos meno puoselėtojo Fausto Strolis, žurnalistikos veterano kun. Juozo Prunskio, teatro menininko ir to meno teoretiko Jurgio Blekaitis, – vien anksčiau JAV Lietuvių Bendruomenės Kultūros tarybos pažymėtųjų vardai sudarytų ištisą kultūrininkų ir kūrėjų litanią.

O ką bekalbėti apie dešimtis ir šimtus vyresniųjų ir jaunųjų gretose kūrėjų, be kurių mūsų išėjimo gyvenimas būtų skurdus, neturėdamas sąsajų su tautos siela, būtų tiesiog beprasmiš.

Ir procesija vis eina.

Vieni šaukia: Menas! Menas! Kiti: Politika, politika!... Treti: Mokslas! Arba: Tiesa, tiesa!...

Kažkas yra pasakęs: „Politika – velnio cirkas“. Kas liks klounu, kas didvyriu – parodys gyvenimas. Išlaikykime pusiausvyrą, eidami per įtemptą priešpriešų virvę.

O apie tiesą dar šešioliktoje amžiuje buvo sakoma: „Vyras yra stiprus, karalius – stipresnis, moteris – dar stipresnė už karalių, bet visu stipriausia yra tiesa...“

Tiesos ieškojimas buvo visų mokslų, visų menų ir visų politikų tikslas. Po tiesos stiprybės šarvais liks nepažeistas ir mūsų laisvės idealas.

O gyvenimo procesija vis eina ir eina.

Tie, kurie procesijos viduryje, šaukia: Lietuviybė, lietuviybė! „Doleris, doleris“, šaukia tie, kurie procesijos priekyje. Ir neretai jų teisybė.

Nes visko mums reikia. Jeigu nebūtų geradarių, kurie ji duoda Lietuvių Fondui, jeigu neateitų Fondas lietuviybės puoselėjimui į pagalbą su savo doleriu, vargu ar įvyktų ir tokios šventės, kaip ši, su tiek meno žmonių – kūrėjų, įvertintų moralškai ir apdovanotų materialiai.

Be monetos ir JAV Lietuvių Bendruomenės Kultūros tarybos pirmininke Ingrida Bublėnė būtų bejėgė (net septintą kartą) sutelkti tiek meno pajėgų. Be pinigų ir tos šventės dalyviai ir padalyviai sėdėtų namie, pasak Donelaičio, prie savo „šilto kakalo“.

Taigi visko mums reikia: ir darbo dienų, ir šokiadienių, ir iškilmingų švenčių. Nes mūsų šauksmas: „Lietuviybė, lietuviybė!“ Mūsų maldai „Lietuva, Lietuva!“ Mūsų siekis: Lietuvos laisvė!

Ir procesija vis eina.

JAV Lietuvių Bendruomenės Kultūros tarybos šiemetinė Premijų šventė, vykusi balandžio 4 dieną Chicagoje Jaunimo centre: (iš kairės) muzikos premijos laureatas Faustas Strolis, žurnalistikos premijos laureatas prelatas dr. Juozas Prunskis, JAV Lietuvių Bendruomenės krašto valdybos pirmininkas Algimantas Gečys, JAV Lietuvių Bendruomenės Kultūros tarybos pirmininke Ingrida Bublėnė, JAV Lietuvių Bendruomenės literatūros premijos laureatas Bernardas Brazdžionis, Lietuvių Fondo atstovai Marija Remienė ir Povilas Kilius, teatro premijos laureatas Jurgis Blekaitis ir dailės premijos laureatas Albinas Elksas.

Nuotrauka Jono Tamulaičio

Šiame numeryje:

Kultūra ir propaganda • Gyvenimo procesijoje • Septintoji JAV LB Kultūros tarybos Premijų šventė • Naujos knygos • Dailininkė Ada Korsakaitė-Sutkuvienė • Editos Nazaraitės eilėraščiai • „Vaidilutės“ teatro spektaklių belaukiant • Lelės Čiurlionio galerijoje • Henriko Nagio poezija angliškai • Nauji leidiniai

Albinas Elskus

Ingrida Bublėnė

Faustas Strolia

Arūnas Čiuberkis

Jurgis Blekaitis

Lietuvių Fondo atstovai Povilas Kilius ir prelatas dr. Juozas Prunskis. Nuotraukos Jono Tamulaičio

Septintoji JAV LB Kultūros tarybos Premijų šventė

RAMUNĖ KUBILIŪTĖ

Premijų išteikimo apeigos kaip tokios paprastai nepasižymi pačios kūrybos manifestacijomis. Tačiau apeigų metu dalyviai gali pagerbti kūrėjus ir jų darbus. Septintoji JAV Lietuvių Bendruomenės Kultūros tarybos premijų šventė įvyko Chicagoje Jaunimo centre šiuo metų balandžio 4 dieną. Tai pirmas kartas po daugelio metų, kada čikagiečiai galėjo pagerbti lietuvių kūrėjus, kuriuos JAV Lietuvių Bendruomenė sveikina ir apvainikuoja per premijų išteikimo šventę. Ankstyvesnės premijų šventės yra vykusios įvairiose kitose lietuvių kolonijose. Chicagoje Jaunimo centre suvažiuavo turbūt per 300 asmenų. Premijų išteikimo programą pravedė aktorius Arūnas Čiuberkis iš New Yorko. Vakaro pagrindiniai organizatoriai buvo JAV LB Kultūros tarybos pirmininkė Ingrida Bublėnė ir JAV

LB Vidurio Vakarų apygardos valdyba.

Kiekvienas iš 1986 metų premijomis pažymėtų kūrėjų pradėjo reikštis kultūros rėmuose jau prieš daugelį metų. Kiekvienas pasižymi kitokiais talentais. Po invokacijos, kurią sukalbėjo vyskupas Vincentas Brizgys, ir po laureatų įžengimo į salę, žiūrovai šiltai sutiko kiekvieną laureatą, jam užlipus į sceną priimti jam skirtą specialią plakėtę. Štai pora nuotrupų iš šio vakaro.

JAV Lietuvių Bendruomenės literatūros premiją laimėjo poetas Bernardas Brazdžionis. Poetas padėklamavo savo eilėraštį „Aš čia gyva“. Šis eilėraštis turbūt labiausiai pažįstamas „Rudnosiuko“ jau subrendusiems sekėjams kaip daina, kuriai Darius Polikaitis parašė muziką, išleista Pasaulio lietuvių jaunimo sąjungos to paties pavadinimo plokštelėje. Laureatas šiuo metu yra paruošęs naują savo poezijos rinkinį „Po aukštaisiais skliaunais“, kuris bus netrukus

išleistas. Dailės premijos laureatas Albinas Elskus dėkojo už išrinkimą į laureatų eiles ir stebėjosi: nejaugi vertinimo komisija galėjo nuvykti į visas bažnyčias, kurių languose įremini jo vitražai?

Muzikos premijos laureato Fausto Strolia visa šeima labai muzikali. Juk jo du sūnūs grojo „Aido“ orkestre, kuris tą vakarą suteikė premijai įteikimui muzikinį atgarsį. Faustas Strolia, muzikos mokytojas, chorų dirigentas bei kompozitorius, save matė kaip „ratuką“ lietuvių kultūriname pasaulyje. Tas „ratukas“ yra gan toli nuriedėjęs, aplankęs daug lietuvininkų mokyklų, stovyklų ir chorėlių. Ne vienas jaunuolis Faustą Strolia vadina „mano muzikos mokytoju“, anot Arūno Čiuberčio.

Teatro premijos laureatas Jurgis Blekaitis yra buvęs abiejose scenose: kaip režisierius ir kaip aktorius. Kaip dramos, o kritikas jis yra apvelgęs ir įvertinęs ne vieną lietuvių dramų spektaklį.

Žurnalistikos premijos laureatas prelatas dr. Juozas Prunskis atskleidė, kokios yra buvusios jo gyvenimo svarbiausios motyvacijos: kryžius ir plunksna. Prelatas Prunskis yra parašęs tūkstančius straipsnių lietuvių ir anglų kalbomis spaudai.

Laureatas išrinko įvairių sričių vertinimo komisijos. Vertinimo darbas nelengvas, bet tikėtasi, kad ateis (ar jau gal atėjo) toks laikas, kai patys vertintojai taps laureatais.

Po premijų išteikimo „Antras kaimas“ pristatė trumpą epizodą iš kūrybos pasaulio, bet šį vakarą jiems ypač „užkliuvo“ dvi kitos profesinės grupės — advokatai ir gydytojai. Programoje išrašyta tema — „Per pasaulį keliaujama...“ arba / ir Laurų lapeliai nepašlovintiems“ taikliai nusakė jų juokingus škičius.

Vakaro nuotaika buvo gera ir linksma. Vakariene pavalgėme anksčiau, prieš premijų išteikimą, o po to vakaras praėjo sklandžiai. Sveikinimus asmeniškai perteikė Pasaulio Lietuvių Bendruomenės pirmininkas Vytautas Kamanas, Lietuvos garbės konsulas Chicagoje Vaclovas Kleiza, JAV Lietuvių Bendruomenės pirmininkas Algimantas Gečys ir Lietuvių Fondo (pagrindinio premijų mecenato) tarybos pirmininkas Povilas Kilius. Kiti, negalėjusieji dalyvauti, atsuntė sveikinimus raštu. Vytautas Kamanas įdomiai pažymėjo, kad kūrybinių premijų šventė iš tikrųjų organizavo moterys, kai tuo tarpu laureatai buvo visi vyriškos giminės. Tai tikriausiai tik atsitiktinumas. Arūnas Čiuberkis išreiškė slaptą norą kada nors tokią premijų šventę, atėjus dienai, praveisti Vilniuje, bet tik tada, kai ji bus tolygi šiajai — kur laureatų tarpe yra vienas svarbiųjų lietuvių religinės poezijos kūrėjų, bažnytinių vitražų meistras, Katalikų Bažnyčios prelatu paskirtas žurnalistikos darbuotojas. Tokio mūsų visos tautos susitikimo prie jos kultūrinių laimėjimų, po visų mūsų negaliu, mes visi laukiame.

Prelato dr. Juozo Prunskio žodis

Labai aciu už premiją. Tarpais man atrodo, kad aš čia susilaukiau įvertinimo kaip paskutinis mohikanas iš to pasiryžėlių kolektyvo, kuris prieš 50 metų leido naujų polėkių dienraštį „XX amžius“. Tai buvo vyrai, kurie kaip skaidrūs žiburiai švyti mūsų kultūros istorijoje. Tai Juozas Ambrasevičius-Brazaitis, Pranas Dielininkaitis, Jonas Grinius, Zenonas Ivinskis, Stasys Yla, Antanas Maceina, Ignas Skrupskelis. Tai jie mane įtraukė į savo tarpą ir išstūmė į žurnalizmo vieškelius. Jų pavyzdys ir jų sugebėjimai man rodė kelią. Iš to mūsų būrio tik aš vienas telikau gyvas.

Visą mano amžių mane gaivino dvi didelės meilės: kryžiaus ir šviesiosios krikščionybės idealus, kurių žavingas švytėjimas išsklaidytų grėsmingą vergijos naktį. Tam stengiuosi skirti savo jėgas. Tik taurieji krikščionybės idealai žada mūsų tautai ir visai žmonijai laisvę ir gerovę švytinčiai ateitį. Aciu.

Mano didžioju įkvėpimu ir akstinu buvo tėvo kapas Sibire, kurio niekada negalėsiu aplankyti, ir daugelio artimųjų kapai šiaurės pusnyuose. Aš norėjau perduoti jų šauksmą pasauliui ir istorijos lapams, laukdamas, kad budelius tai atgrasintų nuo naujų aukų.

Mūsų kankinė tauta ilgų amžių istorijoje niekada neturėjo taip kruvinos Golgotos, kaip dabarties sutemoje. Ir kyša siaubinga grėsmė visai žmonijai. Sutramdyti naujos vergijos nesėjus neuženka vien diplomatinis ir militarinis priemonių. Reikia priešpastatyti šviesiosios krikščionybės idealus, kurių žavingas švytėjimas išsklaidytų grėsmingą vergijos naktį. Tam stengiuosi skirti savo jėgas. Tik taurieji krikščionybės idealai žada mūsų tautai ir visai žmonijai laisvę ir gerovę švytinčiai ateitį. Aciu.

Naujos knygos

• Stasys Šalkauskis. RINKTINIAI RAŠTAI. I tomas. Filosofinės studijos. Redagavo Juozas Girnius. Išleido Lietuvių katalikų mokslo akademija 1986 metais. Spausdėnys išlaidas apmokėjo prof. dr. Kazys Alminas, šiek tiek prisidėjęs ir Lietuvių fondai. Spausdino Pliniana spaustuė Selci Umbrro miestelyje (Perugia, Italija). Leidinys didelio formato, 734 psl.

Ir vėl naujas, visa savo apimtį imponuojantis Lietuvių katalikų mokslo akademijos leidinys, kurį mūsuose — išeivijoje jau tik ši Akademija galėjo įkūnyti, turint galvoj lėšas ir leidinio redagavimą. Juk tai užsimojimas išleisti rinktinis Stasio Šalkauskio raštus keliais tomais! O tai yra ir išeivijos, galėtume sakyti, pareigos darbas, kai šiuo tarpu tėvynėje to tikrai neįmanoma padaryti. Bet kai kas galėtų kelti klausimą: ar Šalkauskis yra taip svarbus šiais laikais? Klausimas būtų visai panašus, jei klausytume: ar Aristotelis, Tomas Akviniėtis ir Kantas svarbūs mūsų laikams? Atsakymas, be abejoj, būtų: svarbūs, nes ant jų ir panašiu, kaip ant pagrindinių pamatų išaušo ir gali toliau augti visas Vakarų pasaulio mąstymas. O Šalkauskis gi mums buvo ir yra tas pirmas lietuviškojo filosofiško kultūrinio mąstymo pamatas ir paskatas šios krypties sukles-

Prof. Stasys Šalkauskis (1886-1941)

tėjusiai išvalgai nepriklausomybės dvidešimtmetyje. Galbūt dar per arti esame viso to, kad kasdieniniu žvilgsniu aprėptume, ką esame tautai tuo laikotarpiu šioje srityje laimėję. Ir savo kalte būtume tai pralaimėję, jei nekaupytume to dabarčiai ir ateičiai, kol dar turime tam darbi tinkamų žmonių. Reikia bent tiek atsiminti, kad tokie kūrybingi šalkauskiniai dešimtmečiai ne taip dažnai tautai yra dovanojami. Todėl ir yra bendras visos tautos nuostolis, kai tokie šios

srities žmonės, kaip Antanas Maceina, išeina negrįžtamai. Pasiliekančiai bent turėtume pasistengti, kad jų darbai iš tautos atminties ir tauta iš jų poveikio nepasitrauktų. O to siekiant, reikia ir leidinių, kaip čia minimasis.

Šiame Stasio Šalkauskio Raštų pirmame tome leidėjų žodyje Antanas Liuima, S.J., be kita ko, sako: „Netikėtai atsirado galimybė šiais 100-taisiais jo gimimo sukakties metais išleisti didingą autoriaus palikimą lietuvių tautai. Mecenatas prof. dr. Kazys Alminas paliko šiam reikalui lėšų, o dr. Juozas Girnius sutiko atlikti sunkų redagavimo uždavinį. Be vieno ir kito didžiavasiško inaušo leidimas nebūtų buvęs įmanomas. Akademija abiem labai dėkoja“.

„Redaktorius prof. St. Šalkauskis raštus padalijo į tris didelius toms. Pirmasis tomas *Filosofijos studijos* leidžiamas dabar. Po to antrajame tome pasirodys *Pedagoginės studijos*. Pagaliau ir trečiąjį tomą *Logika, Mokslinio darbo metodika* ir vadinamieji miscellanea: rektorius meto kalbos bei paskaitos, Fribourgo metų dienoraščio likučiai ir kita“.

Pirmuosiuose trisdešimt penkiuose tomo puslapiuose Juozas Girnius aptaria filosofijos kelius bei reiškimą senojo Vilniaus jėzuitų kolegijoje ir senajame Vilniaus universitete, stabtelėja prie A. Dambrausko-Jakšto, V. Storastos-Vydūno ir R. Bytauto. Toliau paliečia St. Šalkauskio studijas, jo kelius į filosofiją ir

visą vėlesnį jo mąstymo bei veiklos pobūdį ir esmę. Šis įvadinis Juozo Girniaus raštas užsklandžiamas žvilgsniu į Šalkauskio asmenį ir Šalkauskio vaidmenį Lietuvos ateičiai. Ir viską baigia, tardamas: „Stasys Šalkauskis — pirmasis, kuriam filosofo vardas tiko tikrai suvereniska prasme: jis kūrė lietuviškąją filosofijos terminiją; jis pirmasis filosofavo su tokia minties rimtimi, preciziškumu ir sistemingumu; jis pasižymėjo autentišku kūrybiškumu, skirtingu nuo paprasto produktyvumo. Jo vaidmuo lietuviškoje filosofijoje yra išskirtinis“.

Visas pirmojo tomo turinys skirstomas į kelias stambiasias dalis. Pirmoji jų — Filosofijos samprata. Jos stambieji skyriai: Filosofija ir mūsų gyvenimas, Filosofijos mokslo ypatybės, Pasaulėžiūra ir filosofija, Propedeutiniai filosofijos mokslo klausimai. Kiekvienas iš šių skyrių turi daugybę savo poskyrių. Antroji tomo dalis — Kultūros filosofija. Jos skyriai po atitinkamos įžangos: Kultūros veiksniai, Kultūros materialinės aplinkybės, Kultūros lytis, Kultūros tikslingumas. Trečioji tomo dalis — Estetika. Atskiruose jos skyriuose gilinamasi į tokius svarstymus: Grožis filosofijos šviesoje, Bendroji estetika, Dailis menas ir jo savybės, Kuriamoji menininko asmenybė. Nemaža tomo dalis skiriama terminologijos teorijai ir lietuviškosios filosofijos terminijai. Ir paskutinioji tomo dalis pavadinta Minties ištakos. Čia

pateikiamos dvi temos: „Vladimiras Solovjovas ir jo pasaulio sielos koncepcija“ ir „Kun. A. Dambrauskas, mano mokytojas ir kritikas“.

Visas tomas tiek savo puslapių apimtimi, tiek temų įvairumu ir jų sklaida yra tokia knyga, kurios

vienu prisėdimu, kaip kokį romaną, neperskaitysi. Knyga čia tokia, prie kurios vis kartkartėmis reikia prisėsti. Ir skaityti nebūtina puslapis po puslapio nuo pradžios iki galo, o pirmiausia tas dalis ir skyrius, kurie labiausiai vieną ar kitą

skaitytoją intriguoja. Šitai į Šalkauskio skaitymą ištraukus, nejučiomis bus perskaitytas ir visas tomas. Kiekvienai atveju Stasio Šalkauskio Raštai turėtų būti mūsų namų knygų lentynos turtais. (h. br.)

• Juozas Keliuotis. DANGUS NUSIDAŽO RAUDONAI. Pirmosios tremties memuarai „Laisvę praradus“. Chicago: I Laisvę fondas lietuviškai kultūrai ugdyti, 1987. Aplankas Ados Korsakaitės-Sutkuviėnės. Spausdino „Draugo“ spaustuė. 260 psl. Kaina — ketias viršelias 15 dol., minkštasis — 10 dol. Gaudama „Drauge“.

Pagaliau ši ilgai laukta Juozo Keliuotio knyga ateina pas skaitytojus. Joje aprašomi asmeniškai autoriaus pergyvenimai paskutinėmis vokiečių okupacijos dienomis Kaune ir antrosios sovietinės okupacijos pradžioje. Nepriklausomas Lietuvos kultūrininkas Juozas Keliuotis, rašydamas apie areštus ir tardymus, kalėjimo žiaurumus ir budelių siautėjimus, apie visą savo tremtį tolimoje Sibiro šiaurėje, nepasitenkina vien tik įvykių aprašymu, bet jautriai atskleidžia ir savo vidinius pergyvenimus. Jis jiems suteikia literatūrinį atspalvį, ir dėl to knygos vertė dar padidėja.

Dr. Juozas Girnius, peržiūrėjęs autoriaus rankraštį, apsiėmė parašyti specialią studiją — monografiją apie Juozą Keliuotį, kurią leidėjai planuoja išleisti atskira knyga.

Alfonso Dargis

Kompozicija Nr. 159. Vestuvės. 1985

Dailininko Alfonso Dargio tapybos ir grafikos paroda bus atidaryta Konstanzos universiteto galerijoje, Vakarų Vokietijoje, šiuo metų balandžio 29 dieną ir vyks iki gegužės 27 dienos.

Dailininkė Ada Korsakaitė-Sutkuvienė

Dailės meno sodu
kuklioji gėlė

RITONĖ RUDAITIENĖ

Minėdamas 35 metų veiklos sukaktį, Vydūno Jaunimo fondas pagerbė dailininkę Adą Korsakaitę-Sutkuvienę. Daug kas Vydūno Jaunimo fondą geriausiai žino iš kalėdinių atviručių, kurių nuolatinė ir našiausia projektuotoja yra dailininkė Ada Sutkuvienė. Platinant atvirutes sukeltos lėšos ir aukos igalino būrį lietuviško jaunimo pasinaudoti fondo teikiamomis stipendijomis, siekiant profesinio ir lituanistinio lavinimosi. Todėl labai tiko, kad šia proga, š.m. kovo mėn. 25 dieną, įteikiant specialią plakėtę, buvo viešai padėkota vienai labiausiai nusipelnusių ilgalaikių Vydūno Jaunimo fondo bendradarbių.

Dail. Ada Sutkuvienė niekuomet nėra surengusi savo darbų individualios parodos, o tačiau išvijos jaunimo tarpe jos parvėdė žinoma jau nuo *Eglutės*, lituanistinių mokyklų vadovėlių ir jaunimui išleistų knygų ir knygelių skaitymo laiku. Paklausta, kodėl dar nesame sulaukę jos individualios parodos, visumet atsakydavau, kad tokia paroda neturinti laiko tinkamai pasirošti. I meną, kaip ir į visa kita gyvenime, ji žiūri giliai ir pagarbiai. Kiekvienas jos darbas ir kūrinys — ar tai būtų keramika ar mozaika, grafika ar akvarelė, vitražas ar virvės — pluošto imkštą skulptūrą, viskas yra išmąstyta ir labai detališkai atlikta. Ta meilė menui ir kūrybai niekuomet neleidė Adai Sutkuvienėi išstatyti parodose ką nors atsitiktinio, skubomis atlikto.

Pažįstu dailininkę dar iš Lietuvos laikų. Likimas mus suvedė Kretingoje, iš kur arkliais ir vežimais keturiolika šeimų palikom tėvyne. Ji traukėsi kartu su teta, pas kurią tuo metu mokydamasi gyveno. Atsimenu, kaip kiekvieną vakarą apsiostojimo vietoje statydavome iš apinkumoj susiejęsotų samanų, pagalių, molio ir akmenukų lietuviškas sodybas. Dažnai Ada „nulipindavo“ ir žmones. Tos „apgyvendintos“ sodybos su svirtimis, trobesiais ir galvijais buvo mūsų, o ypač Ados, savotiškas atsiveikinimas su prarastais namais, saviškiais. Vyresnieji ir mes, vaikai, stebėjome jos sugebėjimus ir išradinumą ir jau tuomet žinojom, kad kada nors, jei išliksime gyvi, ji taps gera

Dailininkė Ada Korsakaitė-Sutkuvienė per Vydūno Jaunimo fondo suruostas jos pagerbtuves 1987 m. kovo mėn. 25 d.

Nuotrauka Jono Tamulaičio

skulptore.

Tačiau, gyvenimo srovės nunešta Amerikon, Los Angeles miestan, Ada baigė Immaculate Heart kolegiją, kur buvo stiprus religinio meno skyrius. Studijuodama meną dirbo Merritt Ceramics ir Mosaic Tile bendrovėse ir dalyvavo daugely grupinių parodų San Diego, San Francisco ir Santa Barbara miestuose. Kadangi priklausė Immaculate Heart College Rental galerijai, bent viena iš savo darbų yra pati atpažinusi Hollywoodo su Dean Martin susuktame filme.

Vėliau trumpą laiką dailininkė teko dirbti New Yorke, Helen Cole meno studijoje, kol 1959 metais atsikėlė į Chicago ir kurė vitražų projektus Adolfo Valeškos bažnytinio meno studijoje. Jos kūryba puošia Library of Congress Washington; Palace of Honor San Francisco; Thomas More mokykla Kalifornijoje; Šv. Filomenos bažnyčia Chicagoje; May Co. restoranas Parmoje, Ohio; Leighton's New Yorke ir daug privačių namų.

1960 metais ištekėjusi už dr. Prano Sutkaus, Ada išaugino penkis vaikus. Vežiojo juos į lituanistines mokyklas Roselande ir Lemonte, į skautų sueigas, stovyklas ir iškylas. Dažnai pati su jais stovyklaudavo kaip vireja

kad truputis asketikos visame kame yra geras dalykas, bet tai be galo nepopuliari nuomone, kurią iš visų pusių bandoma pakeisti. Tos „grumtynės“ mane vargina”.

Turint šitai omenyje, reikia tik stebėtis dail. Ados Sutkuvienės darbštumu ir kūrybos gausumu. Iki šiol, vien gyvendama Chicago pašonėje, ji yra dalyvavusi daugiau kaip 40 grupinių parodų, sukūrusi bent 40-čiai knygų aplankus, 4 aplankus plokštelėm, 4 viršelius ir vinjetes Tautinių šokių švenčių leidiniams, 12 programų viršelių ir plakatų Lietuvių operai, dekoracijas ir kai kuriuos kostiumus „Kulgrindos“ ir „Dux Magnus“ pastatymams, dekoracijas, kostiumų eskizus, plakata ir programos viršelį „Vilniaus pilies legendai“, eskizus scenai ir kostiumams Carl Orff'o Antigonei (Dariaus Lapinsko pastatymas) ir visišką sceninį apipavidalinimą Balio Sruogos nepamirštamam „Užgavėnės bendrabutyje ties kreivuoju tiltu“. Nežinau, kur šiuo metu padėti tie neišpasakytai kruopščiai tautosakos knygose išstudijuoti ir spalvingai atkurti žirgų, Kanapinio ir Lašininio kostiumai, bet jie tikrai turėtų rasti vietą kuriam nors lietuviškame muziejuje.

Labai apgraibomis ir toli gražu ne visą dail. Ados Sutkuvienės kūrybą paminėjau. Nerašiau apie sąlygas, kur neturint pakankamai erdvių studijos ir gavus tik labai kuklų biudžetą, jai tekdavo gaminti masyvas scenines dekoracijas. Nerašiau apie nusivylimą ir širdies skausmą, kai įdėjus begales valandų darbo, tos dekoracijos, netinkamai apšviestos, tiesiog „žūdavo“. Taupumo sumetimais panašaus likimo spaustuviėje dažnai yra susilaukę dailininkės apipavidalintos brošiūros, plakatai bei kiti iliustruoti leidiniai. O tačiau galima drąsiai tvirtinti, kad be dailininkės Ados Sutkuvienės susitaikymo su visais techniškais trūkumais, be jos didelio kuklumo ir nesavanaudiškumo mūsų lietuviškasis kultūrinis gyvenimas būtų gerokai skurdesnis.

Iš Algimanto Mackaus knygų leidimo fondo veiklos

Algimanto Mackaus knygų leidimo fondas 1986 metais išleido Violetos Kelertienės redaguotą biografinių apybraižų ir literatūrinių studijų rinkinį, skirtą rašytojo Marius Katiliškio gyvenimui ir kūrybai — *Išėjęs negrįžti* ir Vytauto Kavolio lietuvių kultūros istorija nagrinėjantią studiją *Samoningumo trąjektorijos*. Iš viso Algimanto Mackaus knygų leidimo fondas jau yra išleides 56 knygas, iš kurių trylika yra pažymėtos įvairiomis premijomis. Šiais metais fondas žada išleisti Balio Sruogos versta dramą „Apsiautalas“, Antano Gustaičio humoristinių eilėraščių rinkinį *Pakeliui į pažadėtąją žemę* ir Henriko Nagio versta *Sakmę apie korneto Kristupo Rilkes meilę ir mirtį*.

Algimanto Mackaus knygų leidimo fondui vadovauja čekagietis Gintautas Vėžys. Fondui šiuo metu priklauso 252 nariai, iš kurių 18 yra naujai į fondą įstoje. Fondo nariai įneša 25 dol. per metus. Už šią pačią sumą kiekvienais metais nariai turi teisę gauti fondo išleistų knygų. Jeigu už tiek naujų knygų kuriais nors metais nėra išleidžiama, už likučius galima pasirinkti seniau išleistų knygų, užsisakyti papildomus naujų knygų egzempliorius arba nusirašyti tą sumą nuo mokesčių. Fondo įnašai mokami iš anksto, kadangi tais pinigais finansuojami būsimi leidiniai. I

NAUJOS PLANETŲ SISTEMOS

Astronomai yra pastebėję 17 žvaigždžių, kurias supa dulkių ir dujų diskai. Bet ypatingą dėmesį jie skiria dviem žvaigždėm: Taurio žvaigždėms HL žvaigždei (HL Tauri) ir Pietų pusrutulio Tapytojo žvaigždėms Betai (Beta Pictoris), nes jų dulkių žieduose esančios sąlygos planetų sistemai formuotis.

HL Tauri yra už 500 šviesmečių nuo mūsų. Tai dar labai jauna žvaigždė. Jai mažiau kaip vienas milijonas metų. Pačios dulkes josios diske labai smulkios. Manoma, kad planetų sistema ten dar labai ankstyvoj stadijoje.

Beta Pictoris atstumas 50 šviesmečių. Ji irgi palyginti jauna — vienas bilijonas metų amžiaus. Dulkių diske daleytes daug didesnės. Stebėjimai rodo, kad planetų formavimasis jau prasidėjęs. Aplink Beta Pictoris esą skraido daugiau kometų, negu Oort debesį aplink Saule.

Edita Nazaraitė

Iš „Kanadietišku eskizų“

ŠIRDINGI IR PRAKTIŠKI
PATARIMAI SAVIŽUDŽIUI

Žinai,
Nerašyk testamento,
Kad neįtartų tavęs planavus.
Planavimai kartais juokingai pasibaigia,
Jei prisimintume komunistinius penkmečius.
Nevažiuok į Paryžių, nešok
Nuo Eifelio bokšto — tai senamadiška,
O dar pakeliui kur pasigersi
Ir susigraudinęs persigalvosi —
Bus nei šis, nei tas.
Ir neužteks bilietui atgal.
Nepjaustinėk venų, jei nesi dirbęs skerdykloje.
Geriau užsakyk dešimt tuzinų
Raudonų gvazdikų savo sermenims
Ir neužmiršk išsiuntinėti pakvietimus
Saulėi, mėnuliui, žvaigždėm ir
Neištikimom mylimosiom — tegul pamatys.
Kaip visuotiniai tavęs gedima.
Jokiais būdais negerk nuodų —
Būsi panašus į bukaprotės
Kaprizingas aktorės, kurias meilūžiai
Pameta kas antrą dieną.
Geriau mirt originaliai, nematyta,
Kad, jei ne gyvenimu, tai bent jau
Mirtimi nustebintum tau nugara
Atsukusi pasauli.
Pasikorimą iškart išbrauk iš sąrašo:
Subjurosio savo įvaizdį —
Mažiausiai — dviem kartom.
Ir šautuvą padėk atgal,
Nedaryk iš savęs medžiojamo elnio
Ar išplasnjančios laukinės anties.
Nepulk po traukiniu —
Tai seniai jau pačarė
Ana Karenina, ir koks paradoksas —
Liko nemirtinga.
O ne, po automobiliu taip pat
Neverta, ties sankryžom jie sustoja.
Ir, žinoma, nesugalkovk
Važiuoti į kalnus ir ieškoti
Bedugnės, kurion nugarmetum,
Nes kalnai yra tokie įstabūs,
Jog uždegs tau širdy gyvenimo aistrą —
Ryškia, rėkiančia — kaip Arlio
Vynuogynai Van Gogo drobeje.
Ne, visa tai tau netinka.
Užsimauk aptriušiusius mėlynus
Džinsus, sportinius marškintus užsivilk.
Ir eik ramiai, nesukubėdamas,
Pasidairydamas į vitriną,
I saulės zuikius, į moterų kojas
Ir į ledų pardavėjus.
Eik link pačios judriausios
Manhatano gatvės,
Atsigulk ant šaligatvio
Ir lauk.
Kol praeviu minia
Sutryps tave.

P.S.

Jei esi kairiu pažįduru
Ir trokštum numirti Maskvoj —
Turiu nuliūdinti...
Nespėsi priglust prie šaligatvio,
Kai išvysi milicijos uniformą,
Vibruojančią iš išūčio.
Tau suriauos: „Vstava!“
Ir norėsi tada
Durt abiem spygom tiesiai
I akis akizarai gyvenimui,
Tada norėsi maištauti,
Susiplėšyti rūbus, partibelieta...
Ir norėsi tada išvažiuoti
I Niujorksitį.

Edita Nazaraitė. Mergina ir kriauklės. Aliejus, drobė, 24" x 36", 1986

POŽEMIS SAPNAVIMAS

Požeminis traukinys
Nei ikalinta trolio vėlė
Kaukia i tamsą.
Šviesa plūsta
Iš jo viduriu.
Daug širdžių
Keliauja i nieką,
I kasdienybės
Nukarusias rankas.
Iš dešinės sėdi
Vong — migdolinėm akim.
Iš kairės —
Juodasis Džeri.
Mes surišti vienos svajonės siūlė,
Parplukdytu iš tolimu,
Pakrikusių salų.
O išdidus indėniškas erelis
Jau be galvos —
Per hirvio ašmenis
Raudonos juoko čurkšlės žiaugia.
Iš dešinės sėdi
Vong — migdolinėm akim.
Iš kairės —
Juodasis Džeri.
O manęs kaip ir nēr —
Vien peizažas kaltoas:
Baltu smėliu,
Rūko marškose išisupusios,
Brenda lieknos pušys
I dūkstančia,
Seno sidabro spalvos jūra,
Raudodamos brenda ieškoti
Nusiskandinusios saulės,
Nes tamsa visur
Panaši i tamsa.
Ir, kai požeminis traukinys išnyra
I šviesa,
Visos širdys
Po spalvotom odom
Pašoka ir veržiasi lauk.
Gal aš dar ilgai
Pasilikčiau kalvotam peizažui,
Bet sako kažkas:
Excuse me.
Ir reikia pabust.

Ada Korsakaitė-Sutkuvienė

Sielų medis
Minkšta skulptūra — nebalinta medvilnė

Jūratė Bigelytė-Silverman. „Laiko atspindžiai: entropija“. Maišyta technika: ranka gamintas popierius, viela. 25" x 34", 1987.

Vakar, balandžio 24 dieną Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Chicagoje, buvo atidaryta Jūratės Bigelytės-Silverman darbų paroda. Joje išstatyta dailininkės naujų kūrinių serija „Atsivertusi laikas“. Parodai lygiavertė egzistuoja 10 dienų.

• SKAUTŲ AIDAS Nr. 3 (1987) kovas. Oficialus Lietuvos skautų sąjungos organas. Leidžia LSS tarybos pirmia. Redaktorius — v.s. Antanas Saulaitis, S.J. 2345 West 56th Street, Chicago, Illinois 60636. Administratore — s. Albina Ramanauskienė, 7143 South Troy Avenue, Chicago, Illinois 60629. Prenumerata metams — 5 dol.

Šio numerio pagrindiniame straipsnyje „Pirmieji krikščionys Lietuvoje“ toliau svarstomas Lietuvos krikščionybės jubiliejaus temos, pas įvairiai siejant su mūsų dabartimi. Skyriuose: „Didieji lietuviai“ prisimenamas Adomas Jakštas (1860–1938), „Lietuvos dailininkai“ — Petras Kiaulenas (1909–1955), kurio darbas iliustruotas ir šis *Skautų Aido* numeris. „Iš praeties“ — kalbininkas Jonas Jablonskis. Beveik pusė numerio paskirta lietuvių skautų veiklai visame pasaulyje — „Mūsų dabartinis žvilgsnis“.

Dviejų vaidinimų belaukiant

Jaunimo centre, Chicagoje, vyksta „Vaidilutės“ teatro repeticijos. Ruošiamasi gegužės 3 dieną įvykstančiam spektakliui: du čia dar nematyti vaidinimai – Antano Gustaičio komedija „Kaip velnias prisiviliojo Fortunato Klibo sielą“ ir Kosto Ostrausko drama „Čičinskas“. Dirbama intensyviai jau keletą mėnesių – pastaruju metu beveik kasdien. Esu nustebintas aktorijų disciplina – precizišku beveik choreografiniu judesiu vykdymu, įdomių charakterių sukūrimu, kruopščiu ilgu rolių išmokimu, na ir gražia lietuviška tarsena. Juk kai kurie jų, jau nemažai vaidinę amerikiečių scenoje, kalba taip sklandžiai skambia lietuviška tarme, jog rodos būtų tik ką užbaigę lituanistinį institutą.

Pamažu iš teksto sūkurio pradeda išryškėti veikalų charakteriai. Prabyla Gustaičio veikalas Kultūrininkas: „Sulaukęs savo jaunos žmonelės iš Lietuvos Fortunatos Klibas pasijuto kaip Dievas, – visoje savo dieviškoje trejybėje. Jis pats jautėsi geriausiai reprezentuojamas savo kūną – tiek pastačius, tiek paritus“, o mūsiškai tarant, – tarsi maisto produktų perpildytas šaldytuvas, modernaus skulptoriaus užkeltas ant dviejų molinių dramblio kojų. Jo jauna ką tik iš Lietuvos atsigabenta žmonelė reprezentavo jo sielą. Ji jautėsi esanti daug jaunesnė už kūną, buvo blondinė, ryškiai dažytų lūpų ir mėgo dėvėti ant savo patrauklaus „persiko“ ankštai aptemptas kelnės, kad jos reljefingai pabrėžtų jos moteriškąjį seksą. Na, o jo jau gerokai senstelėjus tarnaitė tai buvo jo sąžinė. Ji turėjo šimto kvoldų sijoną, šimto žodžių sakinį ir vieną iltinį dantį, kuris atrodė tiktų tik virintam vandeniui kramtyti, bet su kuriuo ji dažnai perkąsdavo net storiąsias jauno oda“.

Pertraukos metu užkalbina Fortunato Klibo vaidmenį vaidinanti aktorij, pastebėdamas, kaip įtikinančiai jis sukuria šį charakterį, nors keletas generacijų skiria jį nuo to charakterio. Nespejus jam susidroti su mano komplimentu, išterpia kitas aktorius: „Vaidinti tai įtikinančiai vaidina, bet truputį daugiau reikėtų padirbti prie girtos Klibo scenos. Turbūt praktikos trūksta“.

Jaunoji Klibo žmonelė tačiau nerimauja, jai neįdomūs šie vyriški juokeliai, sudrumskia jos seimos romantiką: „Meilės ir tiktai meilės“ – ji energingai reikalauja iš savo vyro, „kad mes amžinai gavitū jaunystės pasario žiedų alsavimas, kad mūsų naktis nušviestų auksinių žvaigždžių lietus, kad mano svajos pavirštų Giesmių giesmė, įgytų žuvėdros sparnus ir pakeltų mane ir tave į dangaus žydrynę“.

Tačiau sąžinė – ta senstelėjus tarnaitė pertraukia šią romantišką seimos idiliją, klykdama: „Neraliuoti gyvuliai! Ar tu girdėjai, ko jie užsigeidė? Paleistuvystės! Pfui!... Atgailos jums reikia, štai kol Nuogiem nusiaplakti dilgelėm ir išsiesti kryžium žemėje... Jūs dar atsiminsite mano žodžius, rakaliai, kai per amžių žliumbite abudu, apsikabine Liucipieriaus uodegą“ „Taigi kalbant apie Liucipierius“ – isiterpia, „o kurgi tas velnias, kuris suviliojo Klibo sielą?“ „Išbėgo atsigeriti coca-cola, – ištroško belaukdamas, kol pagriebs Klibo sielą“, – nusikvatojo šalia manęs besėdėjęs aktorius.

Belaukdam sugrįžtančio velnio su coca-cola, pradėdam diskutuoti kitą statomą veikalą – Kosto Ostrausko „Čičinską“. „Kostas Ostrauskas yra, galima sakyti, pats moderniausias scenos kūrėjas mūsų tarpe. Ar publika pajėgs jo Čičinską suprasti?“ – užklausu pastatymo režisierius.

Rašytojai Kostas Ostrauskas ir Antanas Gustaitis.

Nuotrauka Jono Bogutos

Jo atsakymas mane tikrai nustebina. „Visi, kas yra skaitė ir supratę Maironio poemą „Čičinską“ supras ir šį veikalą, nes jame pilna užuominų ir priminimų apie tos garsios poemos turinį. Man atrodo, kad veikalas gana skoningai išsprendžia šios liudijos tematikos problemas. O dėl veikalų modernizmo, tai jis bus tiek modernus, kiek jis sugebės mūsų šių laikų publikai vaizdžiau ir suprantamiau nupiešti tų praeities laikų charakterių dvasinį pasaulį“.

Pagaliau grįžta velnias su coca-cola dėžute ir nori tuoj pat šokti ant scenos, bet mes jį sustabdome: „Palauk, nors kalba ir sukasi apie tave, tačiau kitame veikalė“. Čičinskas griebia Paną į glebį, o ši pilna išgąsčio surinka: „Ne šmėkla tu esi, o pats šėtonas“. „Taip, esu šėtonas“ – klaiškiai nuaidi Upytės bažnyčios rūsyje Čičinsko balsas ir,

norėdamas irodyti savo nemirštančią meilę Panai, jis išsitraukia kardą ir padavęs jai maldauja: „Persmeik... Sukapok mane kaip kirminą...“ Pana užsimoja, bet jos ranka pamažu nusvyra ir ji gailiai pravirksta. „Gana... Gana raudot...“ – ramina ją Čičinskas, „Tavo kaklas... brangioli... kaip gulbės... Palūkek... – nenuskirk...“

Trumpa pertraukėlė. Velnias pabaigė gerti coca-cola ir meta skardinę į šiukšlių dėžę. Nepataikio. „Tai gal dabar pereikime mano sceną su Fortunato Klibo siela?“ – užklausu jis režisierius. „Ne, ne, šiame veikalė tu vaidini karčemininką. Eik persirengti kostiumams. Tavo sceną su Klibo siela pereisime repeticijos gale“, isako režisierius.

„Tai kol Velnias pakeis kostiumą, gal galėtume truputį padiskutuoti teatrinėmis temomis“ – užklausu režisierius.

„Kaip matome, Jums daugiausia yra teke dirbti su jaunaisiais aktoriais. Kaip vertinate jų sugebėjimus ir kokios viltys, kad iš jų tarpo susilauktumėme subrandintų vaisių?“ „Dirbti su jaunaisiais aktoriais tai lyg prieš akis pasistatyti baltą drobę ir ją užpildyti teptuko pagalba savo fantazijoje gimusiais vaizdais. Gi dirbti su veteranais aktoriais tai yra lyg prieš save pasidėti jau užbaigtą tapyti paveikslą ir bandyti viener ar kitur ką nors pagražinti, papildyti. Žinoma gali kai kada susidurti ir su visai užbaigtu paveikslu kaip Mona Lisa. Tuo atveju aš nedrįščiau nieko gražinti ar papildyti, bet kiek tokių paveikslų yra?“

Velnias grįžta į sceną Karčemininko rūbais. Galima pradėti repetuoti trečiąją „Čičinsko“ sceną. 1652 metų vėlyva žiema. Pakeles karčemos kerte.

Sužvengia žirgai, suskamba rogių skambalai, trinkteli duryr ir įeina Čičinskas. Merga, Karčemininkas ir Razbainykas pamatę tokį kilnų svečią pradeda planuoti, kaip čia apilėsti jį. Čičinskas supratus jų šmokinį bando pasprukti, bet... Merga: (apkabindama Čičinską) „Nebėk... Aš guoli paklosiu... patalą pašildysiu... Dviese bus ne tik šilčiau, bet ir smagiau...“ Čičinskas: (skėryčiodamasis) „Bijok Dievui... – aš pačią turiu!“ Merga: „Negi ketini jai pasigirti?“ (Verždamasis iš Mergos glėbio, Čičinskas nuvirsta nuo suolo kartu su Merga.) „Vaježau!... Gelbėkit!“ užrinka visa gerklė Merga, nepaleisdama Čičinsko. Razbainykas: (švaistydami kardus) „O kas čia mano merga glamžo?“ Taigi nors trijų šmokininkų planas sukompromituoti Čičinską ir pavyksta, bet jų lobis menkas: Čičinsko kailiniai ir puštrečio gražio kisenėje. Taigi čia būta „ne bajoro, o tik praplikusio bajorėlio“, kaip Čičinskas vienoje veikalų vietoje prisipažįsta.

Trečioji „Čičinsko“ scena pasi- baigia. Velnias, nusimetęs Karčemininko rūbus, pribėga prie šiukšlių dėžės ir įmeta į vidų šalia gulėjusią tuščią coca-cola skardinę. (Reikia Jaunimo centro švarų laikyti.) Tada prisėkęs prie režisieriaus jau pakeltu balsu reikalauja: „Ar galime dabar praeiti mano sceną su Fortunato Klibo siela?“ „Galime, galime, tik prašau, mielas korespondente, nieko apie tai nerašyti, kad neišdavau publikai Gustaičio veikalą netikėtus pabaigos ir neatėmus publikai siurprizo pergyvenimo malonum“.

koresp.

„Vaidilutės“ teatro Kosto Ostrausko „Čičinsko“ ir Antano Gustaičio „Kaip velnias prisiviliojo Fortunato Klibo sielą“ spektakliai, režisuojami Dariaus Lapinsko, įvyks sekmadienį, gegužės 3 dieną, 3 val. popiet, Jaunimo centro didžiojoje salėje.

Poetas Henrikas Nagys

Nuotrauka Vytauto Mazelio

Henriko Nagio poezija angliskai

Jonas Zdanys, dėstęs Yale universitete ir pats rašęs poeziją, jau yra išvertęs nemažą lietuvių poezijos anglų kalbon. Pažymėtina jo redaguotoji reprezentacinė antologija *Selected Post-war Lithuanian Poetry* (1979). Joje yra išspausdinti tarp kitų penki Henriko Nagio eilėraščių vertimai. Šiuo metu jis ruošia Henriko Nagio poezijos rinktinę anglų kalba. Jono Zdanio versti Henriko Nagio eilėraščių antologijoje *Contemporary East European Poetry* (1983) buvo iškelti kaip vieni geriausių visoje antologijoje žymaus ir įtakingo Londono dienraščio *Times* kultūrinio priedo – „TIMES Literary Supplement“ recenzento.

To paties vertėjo versti Henriko Nagio eilėraščių pasirodys šių metų amerikiečių akademiniuose ir kultūrinuose žurnaluose: *Stone Country* ir *The Atavist*. O žurnalo *Crosscurrents* ruošiamos antologijoje, kuri vadinsis „Literary Olympians“ ir bus išleista dar prieš 1988 metų žiemos olimpiadą Kanadoje, bus išspausdinti trys Henriko Nagio eilėraščiai, taip pat versti Jono Zdanio. Antologijos redaktorius, pasirinkdamas dėtinuosius poetus, vertėjui rašytame laiške paaiškina: „It is planned to include the best living writers from around the world and will be published in hardcover in time for distribution prior to the 1988 Winter Olympics. It will, however, be a tribute to literature, not sports“.

NAUJI LEIDINIAI

• ATEITIS Nr. 4 (1986 rugpjūtis) ir Nr. 5 (1986 spalio). Ateitininkų federacijos leidžiamas katalikiškos - lietuviškos orientacijos dvasiškasis žurnalas. Administratorius – Juozas Polikaitis, 7235 South Sacramento Avenue, Chicago, Illinois 60629. Prenumerata JAV ir Kanadoje – 12 dol., garbės prenumerata – 20 dol., susipažinimui – 9 dol., kituose kraštuose – 9 dol., išskyrus Pietų Ameriką, kur – 7 dol.

Ketvirtas praėjusių metų numeris patraukia akį raudona - balta - juoda viršeliu, kuri puošia Ateitininkų federacijos 1986 metų vasarą įvykusios Jubiliejinės stovyklos dalyvių grupinė nuotrauka. Visas numeris skirtas Jubiliejinės stovyklos programai. Pateikiamos stovyklos simpoziumų santraukos (jas paruošė Juozas Baužys ir Ramūnė Kubiliūtė), o taip pat ir kai kurių pranešimų pilni tekstai. Turinio apimtį rodo simpoziumų pavadinimai: Ateitininkas – lietuviškos visuomenės narys, Ateitininkai po Vatikano II susirinkimo, Mes bendroje kovoje su

išgauna norimą išraišką. Pvz., Eglės veide matome jos išgastį ir nusteibimą, pamąstus apie savo kojas apsirangiusį žaltį. Aukštaičių vakaronėje galėjai atskirti senimą nuo jaunimo. Ne tik jų veidai ir rūbai išdėvėję metus, bet taip pat ir figūrų judesiai. Pagyvenusios moterys, su pastorėjusiais liemenimis, sėdėjo patogiai, nekrepdamos dėmesio į savo išvaizdą. Jaunosios mergaitės, plonias liemenelias, sėdėjo grakščiai, tiesiai. Jaunuliai šoko pasitempe, atsilose. Ir taip apžiūrėdami kiekvieną lėlę, negalėjome atsidžiaugti menininkės Bakanauskienės neįpaskakytu kruopštumu. Nesvarbu, ką ji daro, ar sijenė, ar liemenaitę, ar kaklaraištį, ar šiaudinę kepuraitę, viskas yra padaryta gražiai, skoningai, meniškai. Stilizuoti lėlių veidai, kijos, rankos, plaukai mena primityvumą, bet kartu yra suasmeninti, individualūs, per menininkės prizmę perėję meno kūriniai. Neuztenka, kad pati dailininkė pagaminu lėles ir jų rūbus, bet taip pat ji pati padarė ir joms

Lėlės užėmė Čiurlionio galeriją

SAULĖ JAUTOKAITĖ

Šių metų kovo mėn. 27-29 dienomis šimtas lėlių buvo užėmusios Chicagos Jaunimo centro Čiurlionio galeriją. Tai atsitiko deka Aušros Vartų vardo tunto Kunigaikštienės Gražinos vyresniųjų skaučių būrelio, kurios sugalvojo parodyti didelių tautinių lėlių kraitį pirmą kartą Chicagos visuomenėi.

Išgirdus žodį „lėlė“, tuoj kyla savoka žmogaus pavidalo žaisliuko, su kuriuo žaidžia vaikai, ypač mergaitės. Archeologinė istorija sako, kad senovėje lėlės buvo vartojamos religinėse apeigose. Lėlės yra randamos egiptiečių kapuose, jas turėjo ir romėnai. Šiandieninės lėlės kaip žaislo prasmė iškilo 15-tame šimtymetyje Vokietijoje. Vokiečiai, jų pagamine, aprenge tipiniais tai vietovei rūbais. Vėliau jos išsivystė į tautines lėles, kai jos buvo papuoštos tautiniais rūbais, charakteringais tam kraštui. Šios

tautinės lėlės nebėra vaikų žaislai, bet jau tapusios kultūrinėmis vertybėmis, išreiškiančiomis savos tautos charakterį.

Lėlės, užkariavusios Čiurlionio galeriją, kelių metų laikotarpiu atkeliavo iš dabartinės Lietuvos į Bostono Lietuvių tautodailės institutą, o iš čia į Chicagą jas atgabeno instituto skyriaus pirmininke Saulė Satienė. Šios visos lėlės yra pagamintos Kaune gyvenančios menininkės Onos Bakanauskienės. Papuoštos lietuviškais tautiniais rūbais, jos inscenizuoja liaudies pasaką, papročius, atlieka kaimo buitinius darbus.

Pirmoji lėlių grupė vaidavo pasaką „Eglė, žaltis karalienė“. Aštuoni atskirų grupių lėlės sekė šią pasaką nuo pradžios, kada užbrata Žilvinas žaltio pavidalu pasirodo Eglei, ir užbaigė, kada jų vaikai pavirsta medžiais. Antroji grupė lėlių sudarė lietuvių liaudies muzikos ansamblių. Šio

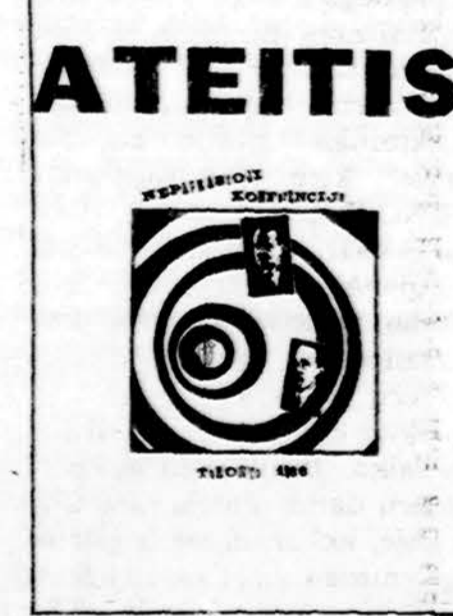
ansamblio aštuoni nariai dūdavo, penki pūtė skudučiais, trys kančliavo, kiti raliavo rageliais, vienas mušė lietuvių liaudies muzikos instrumentą – skrabalą. Trečioji grupė atkūrė aukštaičių vakaronę. Šioje vakaronėje jos verpė, audė, šukavo linus, mezgė, siuvinėjo, šoko, grojo, dirbo šluotas, skaptavo medines klumpes. Ketvirtoji, pati didžiausioji grupė, atliko kupiškėnų vestuves. Čia buvo išskaiti visi vestuviniai papročiai. Vestuvėse dalyvavo kvieslys, piršlys, svotas su svecia, jaunąja laiminanti motina, pabroliai su pamergėmis, kraičio skrynios nešėjai, muzikantai. Idomu, kad lėlės, sukurtos menininkės Bakanauskienės, yra stilizuotos ir tuo pačiu labai išraiškingos. Jos padarytos iš medžio; jų veidų išraiškos yra išgautos prikljuotomis popierinėmis stilizuotomis akimis bei pieštuku papuoštais antakiais ir blakstienomis. Menininkė atidžiu ir kruopščiu savo darbu puikiai

Liaudies menininkės Onos Bakanauskienės lėlės Čiurlionio galerijoje – fragmentas iš „Eglės, žaltis karalienės“ (kairėje) ir fragmentas iš ansamblio

„Aukštaičių vakaronė“ (dešinėje). Paroda vyko 1987 m. kovo mėn. 27-29 savaitę. Nuotraukos Reginos Jautokaitės

Viršelyje – jauno torontiško dailininko Vyto Čuplinsko suprojektuotas Ateitininkų federacijos Nepaprastosios konferencijos ženklas. Ramūnė Kubiliūtė glaudiai apžvelgia Nepaprastosios konferencijos eigą. Spausdinama Almo Kuolo šioje konferencijoje skaitytos pagrindinės paskaitos tekstas – „Ateitininkijos prasmė ir paskirtis šių dienų perspektyvoje“ ir Dainoros Juozapavičiūtės mintys – „Mes bendroje kovoje su tauta“. Prisimenamas neseniai Kanadoje miręs mokslininkas ir ateitininkas, agronomas dr. Brothius Povilaitis, daug nusipelnęs Nepriklausomos Lietuvos žemes ūkiui. Jo atminimui nastė Monika Povilaitienė yra kaip tik parėmusi šio Ateitės numerio išleidimą. Jaunimo kūrybos puslapiuose – Kalifornijos eilėraščių. Ir gausa ateitininkų veiklos korespondencijų: Kalifornija, Kanados Hamiltonas ir Torontas, Detroitas, Vokietijos Vasario 16 gimnazija, Chicago. Kaip visada, numeris gausiai iliustruotas ir meniškai išdėstytas.